

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
Ф. педагошких наука у Јагодини

Б 821-93.09

MILINKOVIĆ M.

Istorija srpske

821.163.41-93(091)

000037907

COBISS ©

Миломир Милинковић

ИСТОРИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

BOOKLAND®

ИВО АНДРИЋ

У књижевној критици је више пута истицано да је српска приповетка са Ивом Андрићем (1892–1975) досегла естетски и интелектуални ниво који је далеко изнад традиционалних књижевних модела, ствараних на основама духовитих досетки, анегдота или занимљивих догађаја. Андрићево приповедање никада није само себи циљ. Оно је, пре свега, пишчев начин и метод да велике или мале људе, обичне или необичне појаве и догађаје из детињства транспонује у заокружене уметничке слике, које добијају шири смисао и општи значај.

Приповетке у којима је евоциран свет детињства: *Деца* (1963) и *Приче из детињства* (1967) такође садрже Андрићеву филозофију живота, по којој сва бића, ствари и појаве представљају део човекове исконске тежње да реши загонетку живота. За разлику од наративних форми из друге половине XIX и са почетка XX века, које поред наивних представа о свету и животу, садрже и сасвим видљив траг романтичне ганутљивости, све Андрићеве приповетке, без обзира о којем жанру је реч, носе у себи снажан мисаони, емотивни и психолошки набој, који се концентрише око суштинских питања живота. Зато се с правом може поставити питање да ли је Андрић уопште писао приче за децу или је, пишући за одрасле, био инспирисан догађајима из детињства. Чак ни и у савременој причи за децу, која обухвата широк распон социјалних, психолошких и мисаоних нивоа, нема оне тајанствене мудрости и емотивног набоја, који, у своме карактеру носе Андрићеву јунаци. Андрић је и у приповеткама, које су само условно приче за децу, истовремено емотиван и интелектуалан, неоптерећен самозаљубљеном глагољивошћу, која карактерише стваралаштво дејчјих писаца. Своју дефиницију живота он гради на *сократовском односу* (Первић 1962: 207) према животном окружењу, које га живо занима, али не оптерећује потребом да на свако питање нађе дефинитиван одговор.

У Андрићевим приповеткама, ствари, појаве и бића смештени су најчешће између апсурдног и стварног, на релацији

која оставља могућност различитих тумачења и интерпретација. На неким местима писац је намерно остао неодређен или недовољно јасан, као у приповеци *Прозор*: „Некад је живела у тој кући са мужем и четворо или петоро деце. Муж је умро, и од деце су нека поумирала а нека се поудавала, појенила и изгубила негде у свету“. Судбина дечака који трпи казну за оно што није учинио, као да потврђује кафкијанску мисао о непрестаном осећању кривице коју сваки човек носи од рођења, као фатални удес судбине. У овој причи границе између апсурдног и реалног као да и нема – јер дечак који због своје добротe одбија предлог друга да се свете баби Кокотовић тако што би јој на кући разбили прозор, бива двоструко кажњен. Када је увече разбијено стакло на „предњој соби“ његове куће, знао је да је то освета гневног друга Мишка, након које ће тек доћи и монструозна казна оца: „То су свакако твоји красни јарани“. Батине које је те вечери добио, и од којих није могла да га заштити чак ни мајка, оставиле су неизлечиве ожилке у његовој души: „Али никад, чини ми се, ни пре ни после нисам теже ни горе осетио бол и понижење од тих батина као тог јутра, док су још сви у кући спавали и док се кроз разбијен прозор указивао у првој светлости спољни свет, пун бесмислених зала и неразумљивих, замршених одговорности“. Кафкијански синдром непостојеће кривице своди се у Андрићевим приповеткама, на више места, до нивоа пукe и безразложне баналности, у којој се људско достојанство артикулише као нејасан вапај човековог незнања и немоћи. У овој причи, баш као и у *Проклетој авлији*, избегавање непостојеће кривице и одговорности могуће је само за оне људе који се никада нису ни родили, а они који су то већ учинили, криви су својом или туђом грешком, свеједно.

У својим причама Андрић осветљава дубинске слојеве дечје психе, откривајући разлоге неочекиваних поступака својих јунака, који су често збуњени и немоћни пред тешком загонетком живота. Слика детињства је такође опора, мутна и неодређена, горча него што на први поглед изгледа. У приповеци *Мила и Прелац* његов јунак не може да схвати „шта је с њиме,

